

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE

Dins Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.

Redacció i Administració

General Barceló, -1.-2.ª

PALMA DE MALLORCA

LA AURORA

Surt cada dissapte per donar ventim i altres erbes an es qui s'ho guany

PUNTS DE SUSCRIPCIÓ

A Manacor: Ca-Mestre Antoni Fiol Ferrer, 5.—Ca-l'amo Andreu Alcover, Plaça del Palau, 2.

A Palma: Llibreria d'En Guasp, Morey, 6.—Taller d'encuadernacions d'En Francesc Ferrer, Sta. Eulària, 25.—Llibreria Ernest Frau, Brossa.—Llibreria d'Alomar i Fontdevila, Brossa.

Dietari de l'eixida d'enguany a França i a altres nacions

Acaba es dia 12 de juliol.

Primera descuberta dins Assis.

Sa carretel·la me'n ha duït tot dret a s'hostal, que está a mitjan serrall: una casa gran, nova, amb una vista demunt tota sa plana d'Assis aont s'alzen es santuaris franciscans de Rivortorto i la Porciúncula.

M'arruix sa faró des tren i sa pols des camí, i me tir an es carrer, i cap a l'església caporal de St. Francesc. A dreta i esquerra m'envesten carretellers per si vui anar amb sa seua carretel·la a part o banda, bergantellots amb paquets de postals per si les ne vui comprar, homos granats oferint-se com a guies per mostrar-me totes ses coses notables d'Assis i veis desbuats i al·lotons espellicadots demanant un *soldino* (diminutiu de *soldo*: 5 cèntims).

M'en desfaç així com puc, i entr dins sa plaça de St. Francesc, llarguera, quadrada, amb porties baixes a cada banda per soplujar-s'hi es pelegrins. Aquesta plaça ens du a ses dues esglésies de St. Francesc, una demunt s'altra i an es grandios edificis que feren es frares franciscans per convent i que avui s'Estat ho posseeix per esco'es, deixant an es frares just un recó per estar. Entr tot d'una a l'església baixa, a sa cripta, grandiosa, tota pintada al fresc del sigle XIV, pero just amb sa claror de ses llanties perque ja passaven les set. Me present dins la sacristia per veure demà an-e quina hora me deixarán dir missa; me senyalen les cinc i mitja, i me compareix un frare espanyol, aragonès de sa provincia de Terol. Conversam una mica, me'n despedese, surt a defora, prenc s'escala de s'església alta, i com hi som devant, la trob tancada, lo qual més vengut ben de nou. Través sa gran plaça que hi ha devant, i prenc per *Via Principe di Napoli*, que se'n puja serrall amunt, amb carrerons a cada banda, estretíssims i d'un rost espantós es de man-dreta, que s'entreforquen coster avall cercant ets altres carrers més baixos. Casi totes ses cases que trob son d'aspecte antic i humil, de pedres rotgenques. Arrib fins devora *Piazza Vittorio Emmanuele*, i volt prenent *Via Venti Settembre* i per avall per avall. Afín una mica d'Oratori amb una pintura el fresc, preciosíssima, dalt es portal, del Bon Jesús i St. Francesc. M'acost a un boldró d'al·lotons que hi juguen devant, i els-demàn quina església es alló, i me diuen:—*S. Francesquino* (St. Francesquet). Amb quatre passes som a s'hostal, aont prenc redós.

Me diuen que es sopar m'espera; me'n énter dins es menjador, m'assec a una taula. A una taula de devora seu un senyor jovenet ab collet de capella i a una altra taula un senyor i una senyora, que es macip que mos serveix me diu que son russos i que aquell des collet es nord-american, el qual demana una cosa mig en italiá i mig en inglés. Jo llavó me mesel en sa conversa per que s'entenguessen millor, i conversam una mica en inglés amb so nord-american, que resulta esser un religiós jove, acabat d'ordenar, i que es vengut a Italia per visitar Roma i ets altres santuari d'I-

talia i tornarse'n per Paris i per Londres a ca-seua.

Amb aixó s'es feta hora d'anar a jeure, i me'n hi som anat més que depressa. I per lo meteix fins demà dematí si Deu ho vol i Maria!

Dia 13 de juliol.

Missa devant es sepulcre de St. Francesc

A les cinc me som espitxat a ses esglésies de St. Francesc per dir-hi missa i veure-les. Resulta que son tres esglésies: sa *baixa*, sa *cripta* que está devall sa *baixa*, i s'*alta* que está demunt sa *baixa*. M'han feta sa gracia de deixar-me dir missa a s'altar de sa *cripta*, just devant es sepulcre aont se guarda es meteix cos del Patriarca St. Francesc i amb asistencia d'una trentena de devots que vos assegure que hi estaven amb una gran devoció. Es que'n fa molta de devoció sols es pensar que un se troba devant es cos d'aquell sant tan extraordinari, sens dupte un des més grossos que hi haja haguts mai en tots es sigles, sens dupte un des deixebles més feels que haja tenguts mai el Bon Jesús demunt la terra. I més impressió fa dir missa devant es cos d'aquell sant precisament perque, essent ell una meravella tan sublim de santedat, mai se considerá digne de dir missa, i per aixó mai volgué passar de *diaca*, mai el pogueren ginyar a ordenar-se de proverer, p'es gran respecte que tal dignitat li feia.

Donades gracies de sa missa, me pos a veure aqueixes tres esglésies a un brot.

S'església baixa

Surt de sa *cripta*, i me pos a contemplar s'església *baixa* completament ogival.

Hi entren de sa *Plaça de St. Francesc* per un portal lateral, d'arc d'arc-mella amb un pilar a's mig i té un portic o templet quadrat devant, ben airós. Passau aquell portal i vos trobau dins una nau transversal de tres trasts. Desemboca an es des mig sa nau de l'església de tres trasts amb capelles a cada banda i un creuer de tres trasts amb una capella a cada cap i s'abside an es fondo.

Aquesta església la feren tot d'una de mort St. Francesc; la començaren l'any 1228 i l'acabaren l'any 1232. Ara sa nau transversal de tot d'una que entren, le hi afegiren l'any 1488. Ses capelles des costats també son posteriors an es sigle XIII.

Aquesta església amb totes ses capelles es pintada tota al fresc des pintors més famosos que hi havia an es sigle XIV. Es que hi pintá més fou Giotto i llavó Gimabue, Angelo da Siena, Taddeo Gaddi i altres des sigle XIV, XV, XVI, XVII i XVIII. S'ho mitat ja an es primers sigles feia mal bé aquelles pintures, i així nous pintors ho pintaven de bell-nou; per aixó tants d'artistes de diferents sigles hi pogueren desplegar sa seua inspiració.

I no vos cregueu que només siga pintada aqueixa església a redols, sino que parets, voltes, arcades, rebranques, tot está revestit de pintures, que representen tarinques de sants i passatges de sa vida del Bon Jesús i de Maria Santíssima i de St. Francesc i des principals sants de l'Orde franciscana. A sa volta des trast central des creuer hi ha pintades ses alegories des Vots que son s'anima de sa

Vida Religiosa, aixó es, *Pobresa*, *Castetat* i *Obediencia* i es *Triumf* de St. Francesc.

An aquest trast central, just devant s'abside s'alça s'altar major demunt es graons litúrgics: es d'una riquesa extraordinaria: un bloc de marbre color de rosa, present de l'Emperador de Constantinopla. Devall aquest altar enterraren St. Francesc, i hi estigué fins l'any 1818, que volgueren veure com se trobava es seu cos, i el trobaren endins inclòs dins una fossa cavada dins sa penya gledosa que fa de fonament a tot s'edifici.

An es braç dret des creuer devora s'abside hi ha enterrats es cinc primers companys des gran Patriarca Fundador, pintats a sa paret.

Ses capelles laterals son casi totes unes meravelles de pintura; i, com tenen més bona claror que sa nau, se veuen millor aqueis enfilais de sants i de misteris que hi ha representats.

Casi totes ses pintures d'aqueixa església son un prodigi de dibuix i de colorit i sobre tot d'inspiració, pero moltes d'elles presenten qualque clapa d'homitat que les desgracia. ¡Quina llástima!

Així i tot, en tot lo mon no's troba cap església tan estupendament pintada com aqueixa església *baixa* i s'església *alta* que li está part-demunt. En lloc del mon hi ha tantes de pintures plegades des sigle XIV ni t un notables per sa seua inspiració i factura.

Aquesta església *baixa* no té altra defecte que d'esser un poc massa fosca, lo qual atura de porer contemplar bé tantes meravelles d'art com inclou. Sa claror li entra p'es portal major, p'es finestral de ses capelles de sa banda de s'epistola i p'es finestral des creuer i de s'abside. Tots es finestral rumbetgen vidrieres de colors, delicioses ferm, antigues casi totes; ses modernes son pobres de color i de dibuix.

Cripta o sepulcre de St. Francesc.

Com trobaren es cos des Patriarca devall s'altar major de s'església *baixa*, l'any 1818, resolgueren fer-li una *cripta*, cavant-la dins sa meteixa penya. I així ho feren, buidant un espai gran, que forma una creu grega, aont devallen per dues escales que comencen a mitjan *església baixa*. An es centre d'aquest espai s'alça un bloc quadrat, gruixadíssim, revestit d'uns retxats de ferro, riquíssim d'ornamentació. Dins aqueis bloc se troba sa fossa que inclou es cos de St. Francesc, tal com el trobaren l'any 1818; així se conserva intacte. Feren molt bé de deixar-lo estar tal com l'havien trobat. Aquells retxats se'n puguen fins a sa volta de sa *cripta*, i hi ha atracat adevant apuèll bloc un altar, aont jo he dita missa avui, i llavó n'hi ha un altre derrerera. Sa *cripta* es d'estil barroc, elegantíssim, tota forrada de marbres amb sa volta tota escultrada i ses parets plenes de baixos-relieus representant sa vida i sa mort i miracles del gran Patriarca. En torn del sant sepulcre pengen un sens fi de llanties enceses i llavó eandees a l'uf dalt canelobres que es feels hi duen per que cremin devant aquell cos veneradíssim.

Sacristia de l'església «baixa»

Anem-mos-n'hi an aqueixa sacristia, que hi entren p'es bras dret des creuer a má esquerra; ocupa s'espai

d'una capella, es quadrada i plenes ses parets de grans armaris de llenyam negre, prodigiosament escultrat, una obra mestra de taia, aont se guarda es tresor d'aqueixa església: calzes, custodies, canelobreria, ornamentals sagrats i sobre tot rellíquies de St. Francesc i d'altres sants. Aquí se conserva s'original de sa bulla del papa Honorí III que oprová la Santa Regla franciscana. Aquí se guarden molts d'objectes que usá St. Francesc: a) Ses sabates que santa Clara li va fer de feltre (tela de pel, que'n fan es capells) com el Bon Jesús li va haver impreses ses llagues an es costat, a ses mans i an es peus, que sense sa defensa d'unes sabates no poria posar en-terra de mal que li feien; per aixó no tengue altre remei que dur aquelles sabates que Sta. Clara li va fer; b) es llençol aont jeia el gran Fundador durant sa seua darrera malaltia; c) s'hàbit que duia com se morí; d) es vel que li posaren demunt com va esser mort que'l se'n dagueren de la Porciúncula cap a Assis, i que el broidá aposta la Beata Ciacomina de Settesoli, gran devota del Sant; e) sa *benedicció* que St. Francesc, després de rebre ses llagues del Bon Jesús, va escriure de sa seua má dalt un plegamí p'es seu famós deixeble *Fra Lleó*; f) un corn d'ivori tot escultrat que es Soldá d'Egipte doná a St. Francesc com aquest s'hi presentá per convertirlo; g) un bon tros des meteix cordó o cingol que duia sant Francesc per sa cinta; h) un bras de St. Antoni de Padua; i) un bras de St. Estanislau de Cracovia, canonisat dins aqueixa església; i moltes d'altres rellíquies importantíssimes.

¿No es ver que hu paga entrar-hi dins aqueixa sacristia per veure aqueixa partida de tresors?

S'església «alta»

Vista la Sacristia, he presa una escala, i per amunt per amunt, com me'n tem, me trob dins l'església *alta*; part demunt l'església *baixa*, i som romáesglaiat de tal meravella.—Es ogival, d'una nau de quatre trasts sense capelles, amb creuer sense cúpula i abside de cinc cares. Començaren aqueixa església tot d'una d'haver enllestida sa *baixa*, i l'any 1253 ja estava acabada. Aquesta església es tota pintada al fresc també, pero casi totes ses pintures desgraciadament están danyades de s'homitat, d'algunes no'n romanen més que taques. ¡Quina desgracia! Es qui hu pintaren foren es millors pintors del sigle XIV i XV i qualcún del XVI *Cimabue*, *Fuccio Fiorentino*, *Giunta Pisano*, *Domenico Antonio da S. Severino* i altres. De manera que aqueixa església es un quadro colossal desplegat per totes ses parets i voltes, rebranques, arcades i finestres, aont se representa el cel i la terra glorificant Deu Pare Deu Fill i Deu Esperit Sant.

Així a sa nau, part-demunt sa galerieta que hi ha per totes ses parets a mitjana altura, campetgen trenta sis pintures representant escenes de s'Antic i des Nou Testament, començant per la creació i acabant per sa venguda de l'Espirit Sant dalt el Collegi Apostòlic; i an es panys de paret part devall sa galeria n'hi ha vint i vuit de pintures, que representen sa vida, mort i miracles del gran Patriarca d'Assis. An es panys triangulars de ses voltes de sa nau hi ha pintats ets Evangelistes i es Doctors de l'Es-

glesia enquadrats de brillants cenefes i fuitges esponerosíssims. — Es creuer i s'abside son també un prodigi de pintures: s'hi veu la crucifixió del Bon Jesús, visions de l'Apocalipsis, escenes de sa vida de Maria Santíssima, i els Apòstols, i taringues de sants i santes i àngels. A s'abside hi ha la mort i assumptió de la Mare de Deu an el cel i sa seua Coronació com a Reina i Emperatriu de tot l'univers.

Quina meravella que seria aqueixa esglesia si s'homitat no hagués tirades a perdre moltes d'aquestes pintures! ¡si elles se conservassen tal com les deixaren es grans mestres que les feren, genis immortals de sa pintura, sadolls d'inspiració celestial, avesats a volar per ses altures sublimes de s'art esplaiantse amb sos meteixos serfins i querubins de la gloria perdurable!

Aquesta esglesia està casi sempre tancada per sa gran feina que duria s'haverla de guardar. No, no hi poria estar uberta sensa una guardia permanent. Son massa precioses aquelles pintures per deixar-les a mercé de qualsevol visitant poc escrupulós, i no hu son gaire molts de visitants, tractont-se de coses d'art.

Da manera que fora des diumenges i festes a's temps que hi ha funció, està sempre tancada adevant, i hi entren pujant de la sacristia de l'esglesia baixa.

Carceri (presons) de St. Francesc.

He volguts visitar tots es santuaris d'entorn d'Assis que St. Francesc santificà amb sa seua presència. Es primer es estat aqueix que es gran Patriarca hi anava a passar-hi temporades per entregar-se completament a sa penitència i a sa contemplació. Es an barranc que s'obri a mitjana altura des puig *Subasio*, devers una hora lluny d'Assis.

Prenc una carretel·la, tot d'una de haver berenat i per amunt s'ha dit! davant *S. Franceschino*, que es carretel·ler m'ha dit que's deia *S. Francescuccio*, un altre diminutiu de *Francesco*, hem pres llavò per davant *Sta. Maria Maggiore*, agregada an el palau del Bisbe, i per davant *Sta. Clara*, per sa *Porta-Pucci*, fins a *Piazza Nuova*, es punt més alt de sa ciutat d'Assis, que es molt mal-plana, tot una pura costa amb un entrunyellat de carrers i carrerons entreforcats i amb escalonades i rosts aspres que no hi ha qui hi puig.

A sa *Piazza Nuova* he vist un parei de bons jonyits; s'atura sa carretel·la davant ells, i es estat que les havien de jonyir davant es cavall per porer pujar aquest i aquells dos tot tres ples sa carretel·la fins an es santuari franciscà, tant és es rost i sa mala petja des camí. Hem jonyits es dos bous davant es cavall, i ja som estats partits per amunt per amunt, estenentse an es nostros peus sa ciutat d'Assis i tota sa gran plana de la *Porciuncula* i *Rivotorto*. Tot d'una trobàvem abres i sembrat a cada banda des camí, pero promte s'es acabat tot allò, i ja no més venia muntanya pelada com es call de sa mà, i per amunt i per amunt! i un sol que feia d'allò més maleit!

A la fi tombam una esquena que feia sa muntanya, i ja afinam es barranc tot ple d'oms i d'ansiuar, aont anàvem. Aquí hi havia an es sigle XII una mica d'ermitatge de s'Abadia de *S. Benedetto al Monte* encastellada dalt una muntanya confegida amb so puig *Subasio*, una abadia antiquíssima, anterior an es sigle IX, aont es monjos benets feien florir sa vida religiosa amb gran esplendor de cultura i de virtut. Agradats aqueis monjos des gran penitent d'Assis, li donaren aquell ermitatge per que s'hi pogués assaciar de soledat i de penitència i d'oració; i aquí s'estava ell molt de temps amb sos seus primers companys el Bt. Bernat de Quintaval-

le, Fra Rufi, Fra Gil, Fra Silvestre, Fra Andreu Cacioli i Fra Antoni da Stronccone, sensa porxo ni teulada per soplujar-se, sino dins covitxols des penyals d'aquell barranc, dormint en-terra o demunt sa penya broixa.

Amb això som arribats an es Santuari. Han desjonyits de sa carretel·la es parei de bons, que se'n son tornats amb sos dos bargantells qui los menaven. Toc a sa porta, mos obri un home, i entram dins una mica de pati quadradenc. Aquí trob un jovesà ben vestit i l'escomet, i es estat un Francés de París, que me diu que es vengut de sa seua ciutat tot dret a Assis perque es devotíssim de St. Francesc i fa professió de pintor franciscà, i no sab altra llengo que es francès. Conversant amb ell a's temps que avisaven es frare que mos havia de mostrar es santuari, mos compareix aquell relligiós nort-american de s'hostal que fora de s'inglés només sab una mica d'italià. Mos som escosomes, i havia de parlar an es meteix temps en inglés amb so nort-american i en francès amb aquell parisenc.

S'entrega al punt es frare franciscà, encarregat de mostrar aquell santuari, i comença a mostrar-lo-mos. Es una cosa tan menuda i tan aspra que un s'esglaià de pensar que persones poguessen viure allà dins. An es sigle XV St. Bernadí de Sena feu sa mica de convent que hi ha ara, una mica més habitador, no gaire, que lo que habitaven St. Francesc i sos companys.

An aquell patiet tot d'una que entren hi ha es coll d'un pou que St. Francesc feu brollar per porer beure ell i los seus. D'aquest patiet entren a una mica d'oratori aont se guarden moltes de relliquies de gran Patriarca d'Assis: un tros des seu cingol, bocins d'hàbit, troços de cilici, un St. Crist que diuer que parlà a St. Francesc.

D'aquí som passats a s'oratori primitiu, petitíssim també, aont se conserva una pintura de la Mare de Deu, davant la qual feia oració St. Francesc amb sos seus companys, i casi no s'hi devien porer girar, de petit que es. I lo meteix n'hi pren an el chor d'aqueix oratori, un auberjó de no res, buidat dins sa penya, aont aquell estol de sants feien es seus resos de comunitat i cantaven ses alabances del Senyor.

Prenc llavò una escaleta i devallam a una mica de soterrani, buidat dins sa penya, aont se diu que dormia St. Francesc, i just devora s'obri un auberjó menudoi, anomenat *Oratoriet*, aont se guarda un Sant-Crist que St. Francesc solia dur com predicava.

Tornam prendre aquella escaleta per amunt i sortim a flor de terra, i mos trobam dins aquell auzinar per ont tantes de vegades se passetjà i s'extasià el gran Patriarca, contemplant ets abres, es penyals, sa terra, el cel, es so, ets estels, tenint-se ell per germà de tots, escometent-los tots com a germans en el Senyor. Mos trobam davant una auzina, aquella aont se posaren ets ancels un dia que St. Francesc era aquí, i començà a predicar-los, i llavò los donà sa benedició i se desplegaren en quatre estols, anant-se'n a l'aire vola qui vola uns cap a tramuntana, uns altres cap a mig-jorn, uns altres cap a llevant i ets altres cap a ponent.

Caminam unes quantes passes més i traspasam un ponterró; per devall corria un rierol en temps de St. Francesc, movent gran estabó, saltant de timba en timba per avall per avall. Allò distreia i desdarratava s'oració de St. Francesc, que manà an aquell rierol que no correués pus, i aquell rierol s'aturà i no l'han vist correr pus.

Aquel senyor francès es romás per dibuixar aquells paratges sants, es nort-american s'es despedit cap a As-

sis, i jo cap an ets altres santuaris franciscans de sa plana d'allà baix, donant les gracies an aquell venerable Pare Franciscà que mos ho havia mostrat tot amb tant d'esment i devoció.

S. Damiano

Hem presa sa devallada des puig *Subasio*, i al punt som estat altra volta a *Piazza-Nova* d'Assis. Hem seguit devallant devallant cap a liebeig, i aviat som estats an es monestir franciscà de *S. Damiano*. St. Damí era un oratori de s'Abadia de *S. Benedetto al Monte*, un poc massa abandonat. Convertit St. Francesc, hi solia anar a fer oració. Un dia que'n feia davant un St. Crist, aquest li digué: — *Ves, Francesc, a restaurar sa meua casa*. St. Francesc va entendre que el Bon Jesús se referia a s'Oratori de *Sant Damí*, i ja va esser partit a cercar almoines per fer tal restauració, i començaren ses obres, i ell hi servia de manobra. Més envant ja no's contentà amb s'oratori tot sol, sino que hi feu habitacions modestíssimes per estar-hi. L'any 1212 hi va rebre *Sta. Clara* i ses companyones d'aquesta, que s'hi quedaren i va esser allò es primer convent de monges franciscanes o *clarises*, de la 2ª Orde, que hi hagué an el mon, anant-se'n St. Francesc i es seus companys a viure a una altra banda. Aquí estigué *Sta. Clara* més de coranta anys, essent-ne Abadesa fins a la mort. Aquest convent de *Sta. Clara* durà fins l'any 1860, que el saprimiren es revolucionaris, i el comprà Lord Ripon, antic Virrei de l'India, restrurant-lo amb gran esment. Avui el torna posseir l'Orde franciscana, que hi te un noviciat.

Abans d'arribar-hi, sa carretel·la s'es haguda d'aturar, de tant de rost que hi havia, i jo arrib a peu. Fa una placeta davant amb una figura de *St. Clara* dalt un pedestal. Toc a sa *Porteria* i surt un P. Franciscà; i, com sent que jo hi som anat per veure aquella santa casa, ja es partit a explicar-ho tot fil per randa. Me mostra una finestra que hi ha a un costat de sa fatxada a mitjana altura; d'allà presentà *St. Clara* el Santíssim Sagrament an es sarrains que s'hi eren entregats per assaltar i esveir es convent, un estol de sarrains des que En Federic II de Sicilia enviava contra es seus contraris polítics es *quelfs*, i que n'eren ben afectats de profanar convents i esglesies i fer maig per tot arreu. Com es sarrains veren el Santíssim, les agafa tal per i tal federat que fogiren i no'ls-e veren pus.

Mos acostam an es portal de l'esglesia que s'obri devall un pòrtic que té a man dreta una capella de *St. Jeroni* i a mà esquerra hi ha pintats a sa paret *St. Roc* i *St. Sebastià*. Passam es portal, ja som dins aquella esglesieta, tan famosa dins s'història franciscana, i li dic esglesieta perque es petita ferm. Es de dos trasts amb algunes capelles, i té el chor derre-ra l'altre major. A mà esquerra tot d'una que entren, hi ha un altar amb moltes de relliquies, com son: a) es *breviari* que usava *St. Clara*; b) sa *campaneta* amb que cridava ses monges an es actes de Comunitat; c) es *cibori* o calze amb el Santíssim que va treure per aquella finestra an es sarrains i que les feu fogir; d) una capsa d'ivori amb decoració de plata aont en temps de *Sta. Clara* tenien reservat el Santíssim. A mà esquerra en front d'aqueix altar hi ha pintures al fresc des sigle XIV, que representen St. Francesc predicant dins aqueixa esglesia, St. Francesc donant doblers a un capellà que fuig perque veu es pare d'aqueix sant que vé a castigar es seu fill perque fa almoina.

L'altar major no té gaire de particular ni tampoc el chor més que s'importancia històrica de haver-hi ha-

bitat primer *St. Francesc* amb sos primers companys i llavò *Sta. Clara* més de coranta anys amb ses primeres monges franciscanes que hi hagué

Prenc un portalet que hi ha a man dreta an el chor, i entram dins una quadreta que se diu el *chor de Sta. Clara*, perque era aont ella amb ses seues monges resaven s'Ofici-Divi; encara s'hi conserven es bancs: per cert ben comuns, aont seien es pocs moments que solien seure en resar.

Pujam llavò una escaleta i sortim dalt un terradet que hi ha una mica de jardí, aont *Sta. Clara* feinetjava qualque estona cuidant plantes i flors que hi tenia.

Pujam un poc més amunt, i veim s'oratori interior que tenia *Sta. Clara* per prendre recés en ses seues elevacions a Deu; per ses parets hi ha pintures al fresc de s'escola de Giotto.

Passam més anvant, i trobam primer es refector de *Sta. Clara*, això es, des temps de sa gran santa, i llavò es dormitori aont ella dormia a mb totes ses altres monges i aont passà d'aqueix mon a l'altre.

Tota aquesta banda de convent que acabam de descriure, avui no l'habituen es frares franciscans que ocupen *St. Damí*; ho conserven com un monument històric, com un lloc sant. Es així que calia fer-ho.

Hem parlat una estona amb aquell frare que m'ho havia mostrat tot, i m'ha dit que acudeixen tants i tants de pelegrins a visitar aquell bres de l'Orde franciscana, pero que d'Espanya no n'hi anaven gaire, i m'ha dit que jo trebiais per que n'hi venguen més. Li he dit que seria malet de fer aportellar molts d'espanyols cap aquí, entre altres raons perque es una mica enfora d'Espanya, i llavò que vé a esquerra má per anar-hi; han de fer un viatge aposta, cansat i costós per sa generalitat de sa gent.

Rivotorto.

Prenc comiat d'aquell bon Pare franciscà, puig a sa carretel·la, i de d'allà voltant camins i camins! fins que arribam amb un sol acaponador a *Rivotorto*, aquest altre Santuari franciscà, que va esser es primer convent de l'Orde. Aquí era aquella mica d'alberc o barraca aont prengué redós *St. Francesc* amb sos seus primers companys; aquí començaren sa vida de Comunitat. Era un casull tan estret i tan baix que un no sab com s'hi porien compondreessis set homes que eren. Aquí va esser que estant-hi ells amb oració, va comparéixer un arrier tan sauvatge, que s'encapirronà en fer entrar allà dins sa bístia, com si allò fos estat un estable. A-les-hores *St. Francesc* i es seus companys buidaren sensa dir una paraula més alta que s'altra, lo qual feu tanta d'impresió an aquell subjecte, que va treure sa bístia de s'auberjó, i se'n anà, demanant perdó a *St. Francesc* d'aquella grosseria que'ls havia feta. — Com aquella comunitat va anar creixent creixent de dia en dia, hagueren de fer més lloc per estar, feren una partida de barraculls tapats de paíus, i s'auberjó primitiu servia d'Oratori. Més envant ja se va fer un convent en regla, i s'esglesia era tan gran que hi deixaren a's mig aquell auberjó com un monument sagrat, i prou que hu era; pero l'any 1853 hi va haver un terratremol tan ferest que tota s'esglesia desembancalà, se va fer un claper; i com decantaren tot es troçam i destroça, hi trobaren s'oratori primitiu tot sencer, just amb so paladar passat per ui. N'hi posaren un de nou, referen sa esglesia, i això es lo que jo he visitat avui.

Hi ha una petita Comunitat de Pares Franciscans; hem tocat a sa porteria, i n'es sortit un que m'ho ha mostrat tot, fent-me entrar dins s'oratori primitiu, fet de paret seca, sensa cap classe de material per omplir ses

jantes: se divideix en dos auberjons, i es frare n'ha dit que un era sa cuina i es refetor i s'altre es dormitori. Un s'esglaià sols de pensar que s'hi poguessen compondre dins un badiu tan menut St. Francesc i seus cinc o sis primers companys.

La Porciuncula (Sta. Maria dels Angels).

Torn pujar a sa carretel·la, i jde d'allà cap a la Porciuncula que es a sa meteixa plana d'abaix d'Assis, just devora s'estació des ferro-carril.

Tot això en temps de St. Francesc era un boscatge i la Porciuncula no era més que una mica d'oratori aldà i mig esbrellat, que era de s'abadia de S. Benedetto al Monte. Agradava tant aquest oratori a St. Francesc per anar-hi a fer oració, que s'hi passava molt de temps. Es monjos de S. Benedetto le hi donaren, ell el va restaurar així com va sebre, i allò va esser es seu fort. Aquí se'n venia a reposar i a referse com prou havia corregut i predicat fent eixides per tot arreu. Entre aquí i Rivortolo se congria i se formà aquella Orde Franciscana que s'havia d'extendre per tota la terra omplint de convents totes ses nacions i havia de guanyar per Deu tants de milenars de milions d'ànimes. Aquí se va fer es primer Capítol General d'aquesta Orde gloriosíssima, assistint-hi Sant Francesc i St. Domingo; aquí Santa Clara renuncià el mon i St. Francesc li taià aquella gran cabaiera que tant embel·lia es seu cos gentil. Aquí dins aqueixa esglesieta de la Porciuncula St. Francesc tengué aquella visió del Bon Jesús i la Mare de Deu que li concediren es famosíssim *Jubileu o Indulgencia Plenaria* per tots es qui visitarien tal esglesieta, que el Papa després va estendre a altres esglesies del mon. Aquí se va fer dur St. Francesc, quant va conèixer que anava a morir, per prendre el vol cap al cel, i se va fer posar demunt sa terra broixa, ran d'aqueixa esglesieta, dins una cella menudoia que hi havia, aont, rodetjat des seus fíis, entregà l'anima a Deu, començant es reinat sens fi de l'eterna Gloria. Tot això fa veure que la Porciuncula és entre tots es santuaris franciscans es caporal.

Mort St. Francesc, feren p'es frares un chor devora sa famosíssima esglesieta; St. Bernadí de Sena n'hi feu fer un altre demunt p'es frares llecs. Més envant tombaren aqueis dos chors i feren una esglesia ogival molt més gran per que s'hi poguessen compondre tants de pelegrins com hi acudien per guanyar es *Jubileu*.

¿Que me'n direu? Ell aqueixa esglesia, com la tengueren llesta, resultà petita per sa gran gentada de devots que hi compareixien, i el Papa Pio V donà orde de que s'hi fés una basilica molt més gran, i a les-hores feren sa que ara hi ha, d'estil grec-romà, de tres naus de cinc trasts amb capelles, creuer amb cúpula i es cap de sa creu de dos trasts i s'abside. Es s'esglesia més gran d'Assis sense comparança, i magníficament decorada per defora i per dedins; son molt notables ses pintures que hi ha per ses parets i i per ses voltes de ses capelles, des creuer i de s'abside representant escenes de sa vida de St. Francesc i de altres sants franciscans, pero lo més notable es s'esglesieta de la Porciuncula que se conserva tal com la posà i la deixà St. Francesc, se conserva a s mig des creuer baix de sa grandiosa cúpula que corona tot s'edifici. Just allà s'alça sa col·leta aont es gran Patriarca d'Assis entregà l'anima a Deu, com he dit, ara es un oratori devotíssim.

Després d'haver vist tot això i de haver-hi rendit s'homenatge coral de sa meua devoció, admiració i entusiasme, es Pare franciscà que m'ho mostrava, me fa entrar dins la sacristia, me mostra ses preciosíssimes calaixeres i armaris meravellosament

esculturats aont se guarden ornamentals i vasos sagrats de gran valor, i llavò me fa entrar dins sa capella de ses roses que s'alça just devora es roseral aont St. Francesc se tirà tot nuu per fer-se fogir una tentació des-honestista. Se conta que es roser romangué tot florit i senza cap espina, allà ont fins llavò n'estava tot reblit, i senza espines se conserven encara rebrots d'aquell roser heroic, que es frares franciscans d'aquí cuiden amb gran esment. Aqueixa capella de ses roses, es un prodigi de decoració, amb unes pintures precioses ferm.

Me som despedit d'aquell venerable Pare franciscà perquè ja era ben hora d'anar a dinar (passava la una i mitja), puig a sa carretel·la, i jcap a Assis a cercar sopes!

Sta. Clara.

Després de dinar, quant he cregut que es sol ja tenia sa tombada i no mossegaria massa fort, surt de s'hostal, i jper amunt s'es dit! volta qui volta carrers i carrerons, fins que me trob devant sa Basilica de Sta. Clara, ogival, d'una nau de tres trasts just amb dues capelles i un creuer i abside de cinc caires. Aqueixa basilica es de sa segona mitat des sigle XII, i an es sigle XIV li hagueren d'arranjar dos arbotants que començen enterra per aguantar sa paret des costat endret. S'interior es d'una gran severidat. L'altar major rumbetja un retaule de fasta daurada des sigle XVII, molt pompós, i ses parets i voltes de s'abside presenten pintures al fresc de devers el sigle XV, de diferents sants franciscans, figurant-hi Sta. Clara i Sta. Ainés, germana seua. Es creuer encara rumbetja bocins de pintures al fresc de s'escola florentina.—Dinssa capella de Sta. Ainés se conserven devall s'altar ses cenres de varies companyones de Sta. Clara i s'hi veu una pintura de Cimabue. Dins sa capella del Sagrament, que està a sa banda de s'epistola, se conserven una partida de pintures al fresc d'una altra esglesia que hi havia aquí i ses parets son ses meteixes; ara és es combregador de ses Monges actuals. Derrera sa grasa o retxats des combregador se guarda es Sant Crist que parlà a St. Francesc i l'hi va dir que restaurás s'esglesieta de St. Damià.

S'importància d'aquesta basilica està en que s'hi guarda es cos de Sta. Clara, que, com va esser morta, la dugueren de St. Damià a la Ciutat, i li feren aqueixa esglesia. Es cos se guarda dins sa cripta, que hi devallen des mig de l'esglesia per una escala molt ampla. Tota sa cripta es forrada de marbres de diferents tons, i es cos de Sta. Clara està dins una caixa de bronzo daurat amb sa cuberta de crestai, posat tot així l'any 1873 amb una solemnitat mai vista. Causa una impressió molt fonda es veure es cos d'aquella santa, sa primera figura, després de St. Francesc, de tota s'història franciscana.

La Seu.

Surt de Sta. Clara, i invest, per escalonades envitricollades i per carrerons entreforeats d'un rost ferest, sa costa de la Seu. Com hi som estat devant, suava tanta gota. La Seu fa una gran plaç i devant, desde aont se contempla sa veneranda fatxada romànica i es robust campanar quadrat amb sostres de finestrals gentilíssims. Aquesta Seu la començeren a s sigle XII. De part-dedins la tramudaren sa derreria des sigle XVI i la feren grega-romana e més ben dit barroca. Es de tres naus, de cinc trasts senza capelles, amb una especie de creuer. Aqueixa tramudança feu perdre a s'edifici tot es seu caràcter genuí. ¡Quina llàstima!

Entrant, a man dreita troben ses fonts de batisme aont batiaren St. Francesc, sos primers companys i Sta. Clara.—Dins la sacristia hi ha una

capelleta aont se tancava St. Francesc a preparar-se quant havia de predicar an es poble.—Dins sa capella de Madonna del Pianto, la mare de Deu que hi ha, diuen que es des sigle XII i que plorà l'any 1494.

Piazza Vittorio Emanuele.—Sa Casa de St. Francesc.

Prenc'per avall, sortint de la Seu, i me trob a sa plaça de Victor Manuel aont s'alça sa torre comunal, un campanar quadrat amb dos sostres de finestrals i que acaba en corona de marlets; veinat d'ell sa conserva sa fatxada grega d'un temple de Minerva, i dins un edifici modern està encletxada s'antiga esglesia parroquial de St. Nicolau, aont St. Francesc amb Fra Bernat de Quintaval obriren l'Evangelí a la ventura per veure quin principi i fonament havien de donar a l'Orde o Regla Franciscana.

Després de contemplar totes aqueixes coses, m'afic per'un carreró, i demanant demanant arrib a trobar sa casa aont va nèixer St. Francesc, que en feren una esglesia en forma de creu grega o de braços iguals, amb cinc cúpules, gentilment decorada; es una preciosidat. Aquesta esglesia la feren per orde del rei En Felip III d'Espanya i encara està baix des patronat des nostros Reis.

An aqueixa esglesieta hi ha que notar unes quantes de coses:

1.ª Sa presó de St. Francesc: es un

auberjó fose, aont se diu que tancaren St. Francesc d'orde de son pare perquè havia preses algunes coses de la casa per restaurar s'esglesieta de St. Damià.—2.ª Un portalet per ont sortí, segons diuen sa mare de St. Francesc moments abans de nèixer ell, i se'n anà dins una mica d'estable, i allà vengué an el mon nquell gran sant, just el Bon Jesús dins s'establí de Betlem. 3.ª Es Presbíteri: just allà ont era sa cambreta aont St. Francesc dormia, quant era al·lotot, i somià que veia un gran galau, reblit de banderes i de trofeus, símbol de lo que havia de fer ell dins el mon.

S'estable aont, segons sa tradició, nasqué St. Francesc, es avui també un Oratori, just devora s'esglesieta que acabam de descriure.

Prenc de bell nou per avall per avall, i pas per Piazza Vescovado (plaça des Bisbat) i veig es palau del Bisbe d'Assis; aquí va esser que St. Francesc, devant el Bisbe, per impugnes de son pare renuncià tot lo que li poria to car d'aquest, i fins li entregà sa roba que duia, despuiant-se'n, i llavò va esser que el Bisbe el tapà amb sa seua meteixa capa.

Amb totes aquestes coses que he vistes, he trobat que ja'm bastava per caldera, i me'n som anat a prendre redòs a s'hostal; he sopat i me'n som anat a jeure. I fins demà dematí, si Deu ho vol i Maria.

ANTONI M.ª ALCOVER pre.

DE TOTES ERBES

S'Aucellet

Aixó era i no era un aucellet que un dia troba un borraionet de llana demunt un femeret.

—O que m'hi aurà de bé i que m'hi aurà aquest borraionet de llana! diu s'aucellet.

Agafa aquell borraionet de llana, i ja es partit cap a ca un filador. Se'n hi entra, i ja diu:

—¡Bon dia i bon any!

—Bon dia, aucellet! diu es filador.

—Mestre, diu s'aucellet, ¿no'm porieu filar entre la paga aqueix borraionet de llana?

—Si fal diu es mestre.

—Quant e-hu tendreu filat? diu s'aucellet.

—Demà dematí, si Deu ho vol i Maria! diu es filador.

—idò fins demà dematí! diu s'aucellet.

Pega volada, i per amunt per amunt! i *xiu-xiu! re-xiu-xiu!* que cuidava estellar-se.

Lo endemà s'entrega s'aucellet a ca's filador, i ja diu:

—Bon dia i bon any que Deu mos do!

—Bon dia aucellet! diu es mestre.

—Parlem de tot, diu s'aucellet!

¿M'heu filadet aquell borraionet de llana que vos vaig dur ahir?

—Prou! prou! diu es filador. Vetaquí es fil!

S'aucellet pren es fil, surt an es portal per mirar-lo-se, el se mirà una mica, i diu:

—Bé está aqueix fil! Pero ara cercan qui vos pa!

I pega volada rabent com la vista, i jper amunt i per amunt! i *xiu-xiu! re-xiu-xiu!* que cuidava estellar-se.

Es filador poreu pensar si hi degué romandre atxul·lat amb aquella passada que li acabava de fer s'aucellet; no se'n poria avenir aquell homo.

I ¿que fa s'aucellet? Se'n va cap dret a ca-un teixidor, i se'n hi entra tot generós i dient:

—Bon dia i bon any!

—Bon dia, aucellet diu es teixidor.

—Mestre, diu s'aucellet, ¿me porien teixir aqueix fil?

—Si fal diu es teixidor.

—Quant poré venir a cercar-ho? demana s'aucellet.

—Demà dematí, si Deu ho vol i Maria, diu es teixidor.

—Idò fins demà dematí! diu s'aucellet.

L'ondemà dematí s'entrega tot xarpat a ca's teixidor, i ja li diu:

—Mestre, m'heu teixit allò?

—Prou, prou! diu es mestre. ¡Vetaquí!

S'aucellet pren aquell teixit, surt an es portal per mirar-lo-se de prim compte; el se mira una mica, i llavò diu:

—Bé está aqueix teixit! Pero ara jcercau qui vos pa!

Dir això i pegar volada per amunt, va esser tot u. I per amunt i per amunt! i *xiu-xiu! re-xiu-xiu!*

Poreu fer comptes si hi degué romandre ben atxul·lat es teixidor devant aquella endemesa de tal aucellet. No se'n poria avenir aquell homo.

I ¿que fa s'aucellet? Se'n va ben afuat cap a ca's sastre, i j se'n hi entra i diu:

—¡Bon dia i bon any!

—Bon dia, aucellet! diu es sastre.

—Mestre, diu s'aucellet, ¿no'm farieu un caputxet d'aquesta peceta de roba que m'ha teixida es teixidoret?

—Si-fa, diu es sastre.

—I quant poré venir a cercar-ho? diu s'aucellet.

—Demà dematí, si Deu ho vol i Maria! diu es sastre.

—Idò fins demà dematí! diu s'aucellet.

I ja pega volada i per amunt! per amunt! i *xiu-xiu! re-xiu-xiu!*, que cuidava estellar-se.

L'ondemà dematí s'entrega tot xarpat a ca's sastre, se'n hi entra i diu:

—Bon dia i bon any!

—Bon dia, aucellet! diu es sastre.

—¿I que volia dir jo? diu s'aucellet.

¿Que me teniu fet es caputxet?

—Prou, prou! diu es sastre. Vetaquí!

I li presenta es caputxet llest, i ben airós que era.

S'aucellet agafa es caputxet, surt a defora a mirar-lo-se de prim compte, i diu:

—Bé está aqueix caputxet! Pero cercan qui vos pa!

El se posa an es cap, pega volada per amunt com un estel, i per amunt! per amunt! i *xiu-xiu! re-xiu-xiu!*

Poreu fer comptes aquell sastre si hi degué romandre ben atxul·lat devant s'endemesa de tal aucellet! No se'n poria avenir aquell homo.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que s'aucellet llavò se'n anà cap dret an es jardí de ca'l Rei, que hi havia un cirerer tot carregat de cireres;

1. La'm contaren D. Pere Orlandis i Despuig de la ciutat de Mallorca, i madó Catalina Balaguer d'Estallencs, al cel sien tots dos. Amén.

i unes cireres tan bones, que el Rei no'n menjava d'altres, hi havia posada pena de la vida an es qui n'hi tocàs cap.

Idò bé, aquell dimoni d'aucellet ja no tengué altre punt aont posar-se més que demunt aquell cirerer, i ja va esser partit a espipellar cireres i cireres, i entre espipellada i espipellada deia es polissardo:

— ¡O que son de bones aqueixes cireres i que hu son! ¡Es pecat que s'hagen de perdre!

I amb sa meteixa seguida cantava amb tota quanta força tenia:

— Més poré jo
que lo Rei Turumbel·lo!
més poré jo
que lo Rei Turumbò!
Més poré jo
que lo Rei Turumbel·lo!
més poré jo
que lo Rei Turumbò!

I allà espipella qui te'espipella cireres i canta qui canta aqueixa cançó.

Ja hu crec que el Rei al punt se'n tem, i se posa fet un Nero:

— Criats i criades! va dir. ¡I que no veis aqueix dimoni d'aucellet que s'atipa de ses meues cireres, i llavò encara per més burla i afronta me canta cançons? ¡Agafau-lo'm entre tots i fregiu-lo'm dins sa pella, i el me menjaré!

Aquí es criats i criades del Rei s'afuen tots com a llocífers an aquell cirerer, i grapades i més grapades per atényer aquell dimoni d'aucellet, que no se deixà tocar cap ploma, sino que pega volada per amunt com un estel, i a l'aire no s'aturava de dir:

— Més poré jo
que lo Rei Turumbel·lo!
més poré jo
que lo Rei Turumbò!
Més poré jo
que lo Rei Turumbel·lo!
més poré jo
que lo Rei Turumbò!

¡O quina rabiada que va prendre el Rei davant aqueixa endemesa de s'aucellet! I com no's poria tornar contra s'aucellet que li era fuit, se tornà contra es criats i criades perque no l'havien agafat i l'havien deixat fogir. Los se cuidà a manjar i les donà un arrambatge d'aquells que no's donen a persones.

¿Que me'n direu? Ell lo endemà demati, just com el Rei berenava, que de dins es menjador veia es cirerer des jardí que tenia reservat per ell, m'afina es dimoni d'aucellet demunt aquell cirerer, que se tornava atepir de cireres, i que entre espipellada i espipellada cuidava a estellar-se canta qui canta amb tota sa desvergonya del mon:

— ¡Més poré jo
que lo Rei Turumbel·lo!
més poré jo
que lo Rei Turumbò!
Més poré jo
que lo Rei Turumbel·lo!
més poré jo
que lo Rei Turumbò!

Poreu fer comptes com se degué posar el Rei davant aquell desenfrement de s'aucellet, que se'n anava a fer-li jueus davant, atepint-se d'aquelles cireres que el Rei tenia tan geloses.

— ¡Criats i criades! crida el Rei amb tata sa força. ¡I que no veis aquell dimoni d'aucellet que se torna atepir de cireres des meu cirerer! ¡I llavò encara per més bur-la i afronta me canta cançons! ¡Agafau-lo'm entre tots i fregiu-lo'm a l'aete dins sa pella i el me menjaré!

Aquí es criats i criades del Rei s'afuen tots com a llocífers an aquell cirerer, i grapades i més grapades per atényer aquell dimoni d'aucellet, que hi anà ben alerta a deixar-se tocar cap ploma, sino que pega volada per amunt com un estel i llavò a l'aire no s'aturava de dir:

— ¡Més poré jo
que lo Rei Turumbel·lo!
més poré jo
que lo Rei Turumbò!
Més poré jo
que lo Rei Turumbel·lo!
més poré jo
que lo Rei Turumbò!

¡O quina altra rabiada que va prendre el Rei com va veure que es criats i criades no eren estats capaços d'atényer aquell dimoni d'aucellet, i que llavò a-

queix li feia jutipiris a l'aire, cantant-li aquella cançó!

I com no se poria tornar a s'aucellet, que li era fuit, se tornà an es criats i criades perque no l'havien agafat i l'havien deixat fogir.

No vos dic res: los se cuidà a menjar, donant-los un arrambatge d'aquells que no's donen a persones nades.

(acabará)

JORDI DES RECÓ.

Ventim

I

Lo des Balkans.

Ja hu sabeu que sa primaría de juriol esclatà sa guerra entre es búlgars d'una banda i es grecs i es servis de s'altra, i tot perque no s'avenien sobre lo que cada nació d'aquestes havia de tenir de lo que havien espampolat tots plegats a Turquia.

Ets Estats Balkànics i la Grecia havien tengudes ses simpaties de tots es pobles europeus p'es seu heroisme i bona sort contra Turquia, opressora de tants de pobles cristians; i tots es pobles europeus havien celebrades ses victories d'Estats Balkànics contra es tures, i tots consideràvem aquells Estats com a pobles civilisats i dignes de figurar entre ses nacions dignes. Pero quant esclatà sa guerra entre ells meteixos, l'Europa els ha tapat es cap: han perdudes ses simpaties que s'havien conquistades amb so seu heroisme, i tothom ha dit:—No hi ha remei, son nacions bàrbares, poc sá poc llá com es tures o tal volta pitjors.

Ses grans Potencies s'hi son posades p'es mig, i sembla que han suspesa sa guerra i que ara tracten de fer ses paus. Amèn que les facen com més prest millor!

I arriben noves de ses crueldats i barbaritats que grecs, búlgars i servis, duits des seus odís cismàtics, han comeses contra es catòlics de ses terres que prengueren an es tures, succeint que es catòlics casi per tot estaven millor s'ata es tures que sota aquells cismàtics que se diuen cristians i pretenen esser es cristians més veritaders i més fins.

Deu els-o do concixement an es grecs, an es servis, an es búlgars i an es tures! Amèn!

II

Van mostiis.

Hi van ferm es paperots anticlericals de Ciutat, i casi no ofereixen blanc per atacar-los. Mos veuriem amb mal de-caps ferm per omplir LA AURORA, si l'havíem d'omplir just de sa refutació des desbarats d'aquells paperots contra sa nostra sacro-santa religió.

Tants'Obreterro Balear com El Rayo, a pesar d'haver amenassat que socialistes i anarquistes s'alsarien, es primer dia que es Govern intentaria s'acció militar d'Espanya an el Marroc, se'n guarden com de caure de fer cap excitació van es seus lectors a alçarse revolucionariament contra s'Estad. No es lo meteix fer ses amenaces que ses ateses. No, aqueix paparots de Ciutat no son bons més que per fer navegar sa llengo i per fer de cans nanells, que no més lladren d'enfora.

III

¡Animalades!

N'amolla un raig demunt El Rayo un tal Pere Kropotkine, que's veu a la llejo que me du unes genoières ben senyades de ses genoières ferestes que pega. Dissapte pren pes seu compte sa virtut, reina de totes ses altres, sa Caritat, devallada del cel i amb la qual el Bon Jesús ha tresformat el mon, girant-lo demunt-devall desde es punt de vista de ses idees i de ses costums.

Idò aqueix cap clos d'Es Kropotki-

ne, que's veu que demunt ses espalles no hi du més que un carabaçot ben buit de suc de cervell, mos fa sebre que «sa caritat es un crim social», «una ignominia dos nostros temps i de ses èpoques passades».

¿Ah idò? ¡De manera que amar Deu sobre totes les coses i el proïsme com a tu meteix, es «un crim social», «una ignominia des nostros temps i de ses èpoques passades»! De manera que assistir an es pobres, donar menjar an es qui té fam i beure an es qui té set, i vestir es despuiat, i visitar es malalts i agombolar es trists i descon-solats, donar cobrian es qui no'n tenen, tot això, totes aqueixas bones obres que tots es pobles sempre han regonegudes com a tals, son, segons es cap de gri d'En Kropotkine, «crims socials», «ignominies nostros temps i de ses èpoques passades», que no's veurán es dia que comandin socialistes i anarquistes, que no comandarán mai a cap nació,

Això ja hu sabem que sa caritat, es fer bé an el proïsme, s'estimar el proïsme com a tu meteix. no s'estila entre socialistes ni anarquistes. Es socialistes i ets anarquistes només son bons per odiar, per tenir rabia, per fer-ne tenir, per encendre dins es cors s'odi de germans amb germans, per moure per tot arreu sa guerra social, sa pitjor de totes ses guerres civilis.

IV

¡Ja hi anau calçats per aigo!

— ¡Si que hi anau, o socialistes! El Bon Jesús, es meteix Deu va dir que de pobres, de necessitats n'hi aurà sempre an el mon. ¡I voltros preteniu que, en comandar voltros, no hi haurá pobres ni necessitats, que tothom tindrà tot quant haurá mester, que negú tindrà cap necessitat que no la puga satisfacer, i per lo meteix no vendrà es cas d'haver de fer caritat! Pensar això, creure que això ha de succeir mai an el mon, es sa toixerudesa, sa betzanada més grossa que's puga pensar!

¡O grans titiniers de socialistes i anarquistes! ¡voltros vos heu figurat porer fer mentider el Bon Jesús? El Bon Jesús, Deu meteix, diu que sempre hi haurá pobres, hi haurá necessitats ¡i voltros deis que heu d'arribar a conseguir que no n'hi haja cap de pobre ni de necessitat? ¡Es vostros caps-closos! ¡Ho conseguireu tant an això que deis com sa coa des moix! ¡Carabacenes! més que carabanes!

V

¡Quina barbaritat!

Sa mopia d'En Kropotkine diu que «sa caritat es un crim social». En camvi Deu nostro Senyor diu que sa caritat es sa virtut més grossa de totes i que sensa ella no hi ha cap virtut que valga ni servesca de res. Diu Deu que sa caritat es s'obra bona més bona de totes quantes se puguen fer, i que, per guanyar el cel, es amb sa caritat, amb so socorrer es necessitats que l'hem de guanyar. Es dia del Judici mos té dit Deu nostro Senyor que se girará a la dreta, i dirá:— Veniu benefits de mon Pare Celestial perque vaig tenir fam i me donáreu menjar, vaig teni set i me donáreu beure, anava despuiat i me vestireu! I es de la dreta, es bons, dirán:— ¡I quant va esser, Senyor, que vos dárem menjar i beure i vestit?— Ah, dirá el Bon Jesús, me donáreu tot això a mi quant ho donáveu an es meus germanets es pobres.

I llavò se girará el Bon Jesús an es de l'esquerra, an es dolents; es el Bon Jesús que ho diu dins l'Evan·elí. So girará an es dolents a's dia del Judici, i les dirá:— Anau-vos-ne, malefets de mon Pare Celestial, perque vaig tenir fam i no'm donáreu menjar; vaig tenir set i nom donáreu beure; anava despuiat i no'm vertireu. I aquells dirán:— ¡I quant va esser que no vos férem aqueixes coses?— ¡Quant

dirá el Bon Jesús: quant no hu féie an es meus germanets es pobres, era a mi que no m'ho volíeu fer.

¿Ho sentiú, compare Kropotkine? El Bon Jesús, que es sa meteixa veritat, diu que sols se salvarán es qui hagen feta caritat! i vos, gran pastanaga, sou tan carabacenc, que deis que es fer caritat «es un crim social»! ¡Com se veu que le hi teuiú ben buit an aqueix carabaçot vostro i que sou es caporal de tots es benefits!

¿A i «sa caritat es un crim social»? ¡No vos cantarà mal «crim» devant es Tribunal de Deu! ¡Vos si que hu sou «un crim social»! ¡Això que vos metegnau, ho es «un crim social» d'aquells més grossos! ¡Es una horrible blasfemia! ¡Malenat! desventurat! ¡Deu meu! ¡perdonau-lo, que no sab que's diu ni que's metgenca!

Seeció local

Sa festa de St. Domingo, tant popular dins Manacor, anà molt bé, gracies a Deu. A s'esglesia des Convent hi acudí gran gentada a ses completes, a l'ofici i es de-cap-vespre. Hi digueren moltes misses i es sermó agrada molt, l'ofici molt solemne.

Es gigants i s'alicorn i es moretons devertiren molt la gent menuda; hi hagué ball a l'antiga i sa musica de mestre Lluís Rosselló tocá demunt es cadafal davant es Convent, donant molt de gust an es qui escoltaven, que no eren pocs.

Ses corregudes d'homos i al·lots dins un sac i de dones i d'al·lotes varen donar molt de pler i feren riure la gent per ses butxeques. I no'm parlem de ses rodelles i coets i demès focs artificials que hi va haver a's vespre.

Demá vespre s'embarca lo Rt. Fr. Llorens Caldentey cap a Holanda per assistir an es Capítol General de l'Ordé Dominicana que hi ha h'aver. El P. Caldentey hi va enviat d'aquesta Provincia, segons diuen. Que Deu lo guardi de tot perill, que li vaja bé tot i que puga tornar amb tota sanitat. Amèn.

Hem rebuda una carta del M. Sr. Balle de Felanitx, que mos diu que sa Fira i Festa de St. Agustí serán dia 31 d'aquest més. Deu faça que vagen en popa de tot tant sa fira com sa festa, i que hi vagen tant com noltros voldrien. Amèn.

Ses batudes ja van mancabant; n'hi ha hagudes que son anades bé, han retut; altres son anades ben tal qual, i hi ha molta de gent fellona perque los ha retut pocot.

Sempre hi vol haver alts i baixos en totes ses coses.

Ja comencen a cuir melles. En general n'hi ha poquetes; pero, com van molt cares, així meteix donarán compte. A certes bandes diuen que hi ha esplet.

Es reims també son molt esperats, perque sembla que tendrán molt de preu. ¡Animetes santos que vaja bé s'esplet de ses vinyes, si convó!